

En dreng mindes sin skoletid

Uddrag af Øivin Jensen: "Jernedreng under besættelsen"

Udgivet af Esbjerg Byhistoriske Arkiv 2014.

Øivin Jensen fra Jerne fortæller:

Læsning og regning i kor

Jeg var et af de ældste børn blandt de 32, der begyndte i 1. klasse på Jerne Skole den 1. april 1942. Dengang begyndte skoleåret nemlig 1. april og ikke efter sommerferien. "Vores klasse i Vestfløjen havde store vinduer ud mod skolegården, men de nederste var malet hvide, så vi ikke skulle fristes til at se, om der skete noget spændende derude, mens vi havde time. Det kunne nemt tænkes, at man fik den idé, for med 32 elever i klassen måtte man vente på, at det blev éns tur til at læse nogle få ord i Ole Bole, og så kunne timen blive lang.

Det meste af timen blev dog brugt til at stave i kor: "O si'r O, I-e si'r Ie, O-Ie" osv. I regning brugtes også at regne regnestykker i kor, der blev skrevet på tavlen: "1 plus 2 er 3, 2 plus 2 er 4" osv.

Tavle og griffel

Vi skrev med griffler på små skifertavler, hvilket jeg havde meget besvær med. Dels var grifflen tynd og knækkede let, dels peb den ofte gudsjammerligt, når trykket ikke var hårdt nok på tavlen.

Morgensang

Hver morgen stod vi op ved pultene og sang morgensang, bl.a. "I østen stiger solen op" og "Nu vågner alle Guds fugle små". Til sidst kunne vi salmerne udenad.

Frikvarter

Når klokken ringede ind, stillede vi op på to rækker i skolegården og ventede, til vores lærer fulgte os ind i klassen. Man legede næsten altid klassevis. Fx kunne tre eller flere klasser godt lege tagfat samtidig, hvor vi løb rundt mellem hinanden. Var vejret godt, gik lærerne to eller flere sammen, frem og tilbage i skolegården. Kom man til at løbe ind i en lærer, kunne man risikere at få en på kassen, så det gjaldt om at have et øje på hver finger.

Toilet i gården

I læskuret mod nord var wc'erne. Der var åben adgang til en mellemgang, hvor der var døre til de enkelte toiletter. Af og til skete det, at nogle piger fangede en dreng og slæbte ham inden for i gangen til pige-wc'erne. Det var meget flovt, for det blev straks et stort opløb af tilskuere til episoden.

Drengslåskamp

Andre gange kunne der opstå drengeslåskampe. Så var der lynhurtigt en kødrand af tilskuere, som heppede på de to kamphaner. Naturligvis skulle gårdvagten gribe ind, men jeg fik fornemmelsen af, at han tog sig meget god tid, før han tog hånd om situationen. De kæmpende fik som regel en lussing hver og blev sendt hen i skammekrogen ved hovedbygningen. Der kunne de stå, til frikvarteret var forbi.

Tilflugtsrum

Ligesom alle andre offentlige bygninger måtte Jerne Skole indrette tilflugtsrum. Det var gjort i kældrene under hovedbygningen og gymnastiksalen. For at undgå kaos i tilfælde af luftalarm afholdt man "prøvealarmer", hvor alle klasser skulle komme ned i tilflugtsrummene så hurtigt som muligt. I kælderen blev vi stuvet sammen med mange andre klasser, men det syntes vi bare var spændende. Vi sad jo ikke dernede særlig længe.

Man kunne dumpe

I en klasse med 32 elever var der stor spredning både i alder og indlæringsevne. Der blev gjort meget for at få alle med, og ingen faldt af den grund uden for fællesskabet. Det kom derfor som en overraskelse efter eksamen i 1. klasse i marts, at tre elever var dumpet og ikke skulle med op i 2. klasse til april. Allerede fra 1. klasse havde vi karakterbøger med tal op til 6 som det bedste. Lidt lavere var 6 minus, så kom 5 plus, derefter 5 og så fremdeles. Fik man under 4, var man dumpet.

Skolen flyttet

Jerne Skole var blevet beslaglagt af tyskerne til indkvartering af tyske soldater, så vi elever måtte fortsætte vores skolegang i hhv. Jerne Forsamlingshus og Jerne Missionshus.

Den 1. april 1944 begyndte jeg i 3. klasse. Vi havde allerede i flere måneder haft klasselokale i Jerne Forsamlingshus (nu Jerne Kro), hvor flere andre klasser også gik. Skolepulte, katedre og vægtavler var flyttet med fra Jerne Skole, så vi mærkede ikke den store forskel. Også i Jerne Missionshus længere nede ad Kirkegade (nu Fredensgade) var der indrettet klasselokaler.

'Skolegård' ude på gaden

I frikvartererne kunne vi lege på gaden mellem Nørregade (nu Kirkebakken) og Søren Mortensens Vej. Når klokken, der hang på staldlængen, ringede ud, skulle et par drenge stille "Al indkørsel forbudt"-skilte op i begge ender af gaden. Det blev til et kapløb om at komme først, men da nogle stykker var faldet i trængslen og havde fået skrammer på knæene, blev det lærerne for meget, så der blev lavet en ordning med skiltedukse. Klassen nærmest gadedøren blev tildelt duksetjansen. Det indebar også, at skiltene skulle tages ind, når næste time begyndte, så dukkene fik lidt længere frikvarter på den måde.

Pladsmangel gav korte skoledage

Manglen på klasselokaler betød også, at klassernes timetal var beskåret. Gymnastik var således udelukket, ligesom sang heller ikke kunne finde sted uden at genere andre klasser. I 3. klasse gik vi kun i skole tre-fire timer om dagen. Vi havde naturligvis dansk og regning hver dag og så en enkelt time med enten bibelhistorie, danmarkshistorie eller geografi. Vi holdt til i den nederste del af forsamlingshusets store sal. Den øverste del var fyldt op med overskydende skolemøbler fra Jerne Skole. I hjørnet ved siden af scenen stod en stor kakkellovn. Jeg husker ikke, hvem der fyrede i den. Det kan godt have været pedellen, som var blevet husvild, da tyskerne overtog skolen.

Salmevers udenad

Dagens første time begyndte altid med morgensang, hvor vi stod op ved siden af pultene, og i bibelhistorietimerne havde vi salmevers for fra gang til gang. Her skulle vi enkeltvis stå op ved siden af pulten og sige det vers højt, vi havde haft for. Det gik efter tur, og var man heldig at være en af de sidste, kunne man nå at lære verset, selv om man ikke havde læst på det i forvejen. Var man uheldig, eller havde svært ved at lære udenad, blev man sat op på øverste bænk til straf. Særlig galt var det, hvis både en dreng og en pige kom op foran. Så sad man yderst på bænken med ryggen til hinanden. Det var virkelig flovt.

Plusfours og nederdele

Alle drengene gik i korte bukser om sommeren og plusfours om vinteren. Strømper var altid sportsstrømper (knæstrømper). Pigerne var i kjoler eller nederdel og ankelsokker om sommeren og lange strømper om vinteren. Lange bukser til piger og voksne kvinder så man ikke.

Ensformig undervisning

Set med nutidige øjne var undervisningen ret enkel og ensformig. Vi havde en læsebog, en skriftlig-dansk bog, en regnebog og en lille salmebog. I mundtlig dansk-timerne blev vi hørt enkeltvis i den gamle lektie. For det meste begyndte læreren med en elev, der sad øverst i en række. Han/hun læste så nogle få linjer, og turen gik videre til sidemanden og derefter bagud i klassen. Nu kunne man nogenlunde beregne, hvornår det blev ens tur og nå at forberede sig en ekstra gang. Det var en fordel, hvis man ikke havde læst på lektien hjemme. Vi var over 25 i klassen, så lektien blev gentaget adskillige gange, når alle skulle høres. Den nye lektie læste vi i kor tre-fire gange. Resten måtte man så selv klare. Jeg husker ikke, at der blev ført nogen samtale om teksten.

Staveord

I skriftlig dansk skrev vi små sætninger af i et stilehæfte. Det hed afskrivning. Desuden lærte vi staveord. Det var mellem fem og ti ord, som blev skrevet på tavlen og stavet i kor flere gange. De

blev også skrevet bag i stilehæftet, og man havde dem for til næste time. Staveordene blev man hørt i ved at blive kaldt op til tavlen og skulle skrive dem med kridt.

Hovedregning

Regnebogen var timeopdelt med både mundtlige og skriftlige regnestykker. Også her kunne man for det meste gætte sig til, hvilken regneopgave man ville få tildelt og nå at regne den på forhånd, men fik læreren den ide at springe rundt mellem eleverne, var man på den, hvis man ikke havde fulgt med i, hvilken opgave man var nået til. Naturligvis øvede vi også tabeller både i kor og skriftligt. Regnehæfterne blev rettet af læreren, som kontrollerede, at alle timens opgaver var regnet, inden man kunne gå videre.

De andre fag

I historietimerne hørte vi om de nordiske guder. Vi drenge syntes, de var spændende, og de gav stof til flere lege.

Udover salmeversene fortsatte bibelhistorietimerne med Det Gamle Testamente.

Geografi var et nyt fag i 3. klasse. Det handlede om Danmark. Der blev udleveret et lille atlas over landet, og næsten som salmevers skulle vi kunne have, øer, søer, fjorde, søer, åer, bakker og naturligvis byerne på remse. Tillige skulle vi kunne vise stednavnene på et stort vægkort med en lang pegepind. Nogen nærmere viden om de enkelte steder fik vi ikke, men når jeg senere hørte om begivenheder rundt om i landet, følte jeg mig ganske stedkendt.

En tur i skammekrogen

De elever, der havde svært ved at følge med i undervisningen, syntes nok, det var en pine at gå i skole, men de fleste var trygge ved, at skoledagene var ens og forudsigelige. Snak i timen blev "belønnet" med en tur i skammekrogen. Eftersidning kunne på grund af den pressede lokalesituation ikke komme på tale. Meget sjældent havde vi vikarer, og blev det aktuelt, var det altid andre lærere fra skolen.

Vi talte ikke om krigen

Den aktuelle situation, vi og landet var i, blev aldrig berørt af en eneste lærer. Hverken krigsbegivenheder eller rygter blev nævnt, og heller ingen elever stillede spørgsmål til lærerne. Det blev ikke oplevet som et tabuemne, men føltes helt naturligt, at skole var skole og en verden i sig selv. De tyske soldater, der var indkvarteret på Jerne Skole tæt ved, så vi ikke meget til. Der var ingen trafik forbi forsamlingshuset og ingen øvelser i området. Nok derfor var det nemt ikke at berøre emnet.